

DK - DIALOG

Slouží pro provozní účely Demokratického klubu. Určeno jeho členům.
Adresa: Demokratický klub, poštovní přihrádka 663, 11 21 Praha 1

Takzvaná sudetská otázka.

Jak se dalo očekávat, po odtržení Slovenska se sudetská otázka dostala více do popředí zájmu. Začneme historií. Německá menšina v Československu nový stát, vzniklý v r. 1918, zpočátku odmítala, ale ve dvacátých letech jej přijala jako realitu, když hospodářská situace u nás byla podstatně lepší než v okolních státech a spolu s židovskými vrstvami (které tenkrát byly orientovány převážně německy) měla i významnější hospodářské postavení, než by odpovídalo její velikosti. V době hospodářské krize (1929-1933) se ovšem územím s německou většinou dařilo hůře, jednak vzhledem ke skladbě průmyslu v těchto oblastech, ale také v důsledku hospodářského zvýhodňování českých firem a oblastí. Němci se pak, do jisté míry i oprávněně, cítili poněkud utlačováni. Většina sudetských Němců se postupně přidávala k Henleinově straně, pomáhala aktivně Hitlerovi rozbít demokratické Československo a přispěla nemalým dílem k Hitlerovým úspěchům i ke katastrofě druhé světové války. Čeští obyvatelé Sudet (bylo jich podle statistiky z r. 1937 přes 20%) se zčásti museli rychle vystěhovat (to se týkalo inteligence a větší části městského obyvatelstva), zčásti byli zbaveni škol a téměř všech možností kulturního rozvoje.

O možném vysídlení Němců z Československa se začalo hovořit až po heydrichiádě a vyhlazení Lidic. K odsunu došlo z rozhodnutí postupimské konference, která nebyla dosud nikým oficiálně zpochybněna. Nešlo ostatně jen o Československo. Němci byli stejně tak odsunuti z Polska, Maďarska, z východních částí Pruska atd.

Po válce docházelo ze strany českého živlu vůči Němcům k ohavnostem, když dav, většinou rozvášněný hrůzou z odhalené pravdy o koncentračních táborech a holokaustu, pobíjel řadu nevinných. Byla to ovšem také reakce na činnost tzv. werwolfů, nacistických bojůvek, které spolu s SS vraždily české lidi ještě dost dlouho po kapitulaci německé armády. Ale v Polsku, v SSSR a v pozdějším NDR bylo ještě hůř, a podobné věci se děly Němcům i ve Francii, Itálii, v Holandsku a jinde. Napětí bylo veliké a odsun, třebaže z dnešního hlediska s přihlédnutím k dnes platné Listině práv a svobod pro mnohé nespravedlivý, zabránil další konfrontaci. Byl ovšem také součástí Stalinovy strategie, usilu-

jící o zabezpečení západní hranice sovětského impéria. Z hlediska tehdejší politické situace to byla zároveň i reakce na připojování daleko větších území k Německu v době války, na vysídlování slovanského obyvatelstva a jeho nahrazování německými kolonisty (např. v Polsku), na vojenská a SS-cvičiště v tzv. Protektorátu, jakož i na holokaust Židů a na obdobné plány, které nacisté chystali pro Poláky, Čechy a další národy.

Obsazování českého pohraničí po válce bylo bohužel jen z menší části dílem slušných lidí: více udávali tón takoví, kterým se říkalo zlatokopové. Pro mnohé Němce byly tyto události traumatem, i když později už žili relativně dobře. Sám jsem se sešel s mnohými. Nejlépe jsem si rozuměl s těmi, kterým se říkalo Deutschböhme, ale také s kulturními pracovníky a vědci. V Bavorsku a Švábsku měli často ti, co se chtěli usadit na venkově, obtíže se svými sousedy. Domy si museli postavit kus od vesnice a i když se jim třeba hospodářsky nevedlo špatně, obtíže trvaly dlouho. Někteří tzv. antifašisté a ekonomicky potřební pracovníci, kteří byli z odsunu vyňati, se stěhovali do Německa ještě do února 1948 (v ČSR nebyly německé školy) a zčásti za pomoci vlády SRN znovu od konce 50. let, kdy se taková možnost opět otevřela; tehdy však jim už jejich čeští sousedé záviděli.

Pokud u nás vládli komunisté, nikoho nenapadlo se vracet, ale v dnešní době spolková země Bavorsko a její CSU se rozhodly tuto skupinu podporovat. Naše restituce podnítily zájem části vysídlených získat zpět to, co u nás v důsledku 2. světové války ztratili. Sudetoněmečtí vůdci neregistrovali (také vzhledem k existenci železné opony) další vývoj populace pohraničních oblastí Čech a Moravy, fakt, že pro tam vyrostlou novou generaci jsou události staré 50 let historií podobně jako bitva na Bílé hoře. Mezi členy sudetoněmeckých organizací jsou ovšem i takoví, kterým jde o revanš, hodně jich je podobno našim i německým republikánům.

Kdyby někdo chtěl vyjít vstříc snahám militantních organizací sudetských Němců o znovuzískání majetků jejich otců či dědů, bylo by to bezpochyby novou nespravedlností; nadto je tento požadavek kontraproduktivní, jak zdůrazňují i němečtí politikové. Česká vláda může proti tomu postavit požadavek válečných reparací, které Německo jiným zemím splácelo, a ty by činily jistě vyšší částku, než je odhad majetku těch, kdo byli odsunuti a nabyli německého občanství.

Silná reakce světové veřejnosti na útoky na cizince a na ničení židovských hřbitovů v Německu ukázala, že svět stále ještě bere Německo kritičtěji než jiné země. V německém způsobu myšlení a jednání je fenomén konsekvence, který působí pozitivně při výrobě dokonalých strojů, ale v politice představuje nebezpečí, že německé požadavky či plány se nezastaví tam, kde by ještě byly pro ostatní přijatelné. Rozumní Němci si toho jsou vědomi. Revanšismem by ztratili více než získali, svět by se proti nim znovu spojil. V EHS jsou Němci hospodářsky nejsilnější zemí, skupili už velkou část venkovských domů v Itálii, Španělsku a Francii, kam jezdí na dovolenou. U nás je budou mít získají za ještě méně peněz, a vůbec je dnes střední a východní Evropa oblastí, kde mohou snadno získat silné hospodářské pozice. Měli by proto sami uvážít, zda je rozumné, aby si tuto perspektivu kazili handrkováním o pochybná "práva" dvou či tří set tisíc sudetských Němců, kteří prostřednictvím landsmannschaftů ovlivňují část německých

politiků.

Požadavek návratu těch, kdo si to budou přát, lze snadno uskutečnit přijetím České republiky do EHS, což je ve společném zájmu nás všech. Bude-li tedy dosti rozumu a dobré vůle, jistě lze tzv. sudetskou otázku vyřešit.

Jan Bouzek

Nebezpečí zevšeobecňování

(Ad: Jan Bouzek, Zamyšlení o restitucích - Dk-Dialog 1/1993)

Článek Jana Bouzka kritizuje restituci, což není samo o sobě nic špatného. Jistě se najde dost logických argumentů proti restitucím i pro úplnou či částečnou restituci. Co mi vadí, je způsob kritiky. Na příklad z jednoho případu dědiců p. Kramáře (o kterém nic nevím) autor dedukuje, že "restitučním supům jde o to, aby kulturní majetek své země rozsápali a naši soudcové, zvyklí poslouchat, co jim od vrchnosti nařízeno, jeví tendenci v tom vyhovět". V dalším odstavci autor píše o situaci v zemědělství, kde se prý bude půda vracet i "vzdáleným dědicům dávno zemřelých sedláků, kteří nikdy sami hospodařit nebudou, ale jen parazitovat na těch, kdo jsou ještě dnes ochotni na půdě pracovat...". To pochopitelně není poprvé, co se v tisku objevují zjednodušené generalizace, obyčejně pejorativní, o skupině lidí. Nejednou jsem se v českém tisku za poslední tři léta dočetl podobné generalizace, příkladem může být prohlášení jednoho nezáujatého politika, že "nikdo nemusel emigrovat", či prohlášení, že lidé emigrovali, aby se měli lépe, nebo dokonce že nechtěli podporovat rodinu, a podobně. Další populární výrok o emigraci zní "My zde trpěli a vy jste se měli dobře". Český tisk ovšem nemá na podobná všeobecná prohlášení monopol. Nejednou jsem zde v Americe slyšel od lidí původně z Československa, že "tam stejně všechno vedou bývalí komunisté", či "tam nás už odepsali a mají zájem jedině o dolary" a podobně. Do stejné kategorie spadá výrok významného politika "Všichni jsme vinni". Samozřejmě myšlení ve všeobecných kategoriích je rozšířené všude na světě. Bohužel se mi zdá, že vliv totalitního režimu posledních čtyřiceti let byl tak velký, že poměrně dost lidí se snadno uchýlí k zjednodušenému myšlení generalizací.

Co se týče emigrace, jedná se skoro o půl milionu lidí, z nichž každý je jiný. Jsou zde lidé, kteří, jak sám vím, utekli, když je policie přišla v roce 1949 zatýkat, či kteří utekli po letech vězení přímo z Jáchymova, ale také lidé, kteří byli exponenty komunistické strany, mají nezanedbatelné zásluhy za nastolení totalitního režimu a po roce 1968 odešli z Československa. Jsou zde také lidé, kteří odešli, protože si chtěli zlepšit životní úroveň, či dokonce utekli od rodinných povinností. Někteří, kdo odešli, se "měli dobře", jiní ne, stejně jako v Československu ne každý trpěl. K otázce restituce: jistě o ni mají zájem lidé, kteří vybudovali těžkou prací a šetřením malý podnik a po letech strádání by se chtěli vrátit k trochu lepšímu životu. Stejně tak mají však zájem o restituci lidé, kteří ani nevěděli, že jejich příbuzní, kteří umřeli, kdysi co vlastnili a věnovali to bez nátlaku státu. Prostě zase se jedná o tisíce různých jednotlivců s různými okolnostmi a pohnutkami.

Myšlení o lidech jako jednotlivcích není lehké, protože to ztěžuje jednoduchá prohlášení o špatných vlastnostech té či oné národnosti, rasy či skupiny. Je to ale základem demokracie. Od prohlášení "všichni jsme vinni", "nikdo nemusel emigrovat", "restituční supi chtějí rozsápat kulturní majetek" není daleko k představám, že "Židi chtějí převzít vládu nad světem" či k prohlášením neobvyklým ve Spojených státech, že "černoši nechtějí pracovat a chtějí žít ze sociální podpory" a podobně.

27.4.1993

Alex Wynnyczuk, Troy, U.S.A.

Více vzájemné tolerance.

V Dk-Dialogu č.5/1993 jsem si v článku Jana Bouzka "Otevřený dopis panu Janu Stránskému" přečetl větu "Nebudu Vás předem klasifikovat - jako Vy mne za komunistu, kterým jsem nikdy nebyl ...". Zarazilo mne to a našel jsem si tedy názor pana Stránského v č.3/1993 "Ad: Zamyšlení o restitucích". Je uveden větou: "Nemohl jsem uvěřit svým očím ...".

Co se mi u obou pisatelů nelíbilo? Nedostatek tolerance k názoru druhého. V Dk má každý nejen právo, ale i možnost vyslovit svůj názor, a neměl by za něj být peskován tím, kdo s jeho názorem nesouhlasí. Proč bych tedy "nemohl uvěřit svým očím", že jsem přečetl něco, s čím nesouhlasím? Proč bych se měl domnívat, že mne ten, kdo nesouhlasí s mým názorem, považuje za komunistu? Napsal sice, že můj článek "by se velmi dobře vyjímal v Rudém právu. Soudruzi by jistě s chutí zatleskali ...", ale že někdo byl či je komunistou, není nikde řečeno. Bral jsem to jako příměr a ani mne nenapadlo si něco takového o autorovi článku myslet. Většinou nejsme právníci a nedovedeme své názory tak přesně a přílehavě vyjadřovat jak oni. A protože to víme, měli bychom s větším klidem posuzovat názory druhého. Podle mne byl názorným příkladem toho, o čem píšete, loňský Dk-Dialog č.8, kde pan Tejnor vyjádřil až příliš temperamentně svůj názor v článku "Nesouhlasím" a kde mu ihned, bez citového vzruchu, odpověděl tehdejší tajemník Dk Zdeněk Pavlík.

Neměli bychom se domnívat, že nesouhlasný názor je zároveň útokem proti pisateli. Prostě někdo něco napsal a já s tím nesouhlasím, nebo já jsem něco napsal a nesouhlasí s tím někdo druhý. Což je jedno a totéž, viděno z obou stran. Podívejme se tedy na to vždy z obou stran, abychom zbytečně nemrhali svým duchem i časem.

František Filaun

Informace

Poslední diskusní setkání členů Dk v I. pololetí letošního roku proběhlo dne 13. května na právnické fakultě. Debata se týkala některých otázek školských a dělení majetku bývalé federativní republiky. V diskusi se členové shodli na tom, že by nemělo význam reagovat na některé nesmyslné nároky slovenské strany (cena vlajky, vesnice na Oravě), jednoznačně se však vyjádřili pro předání akcií z první vlny privatizace slovenským DIKům.

kv